

אנשי אמת

מה המנדט של האמת?

נתיבות עולם נתיב האמת פרק א

בספר משלי (י"ב) שפת אמת תכון לעד ועד ארגיעה לשון שקר. שלמה המלך בא לדבר על מדת האמתית ועל מעלת האמת, כי כאשר האדם דבריו באמת ויושר, אף אם יבאו הכל לחלוק עליו ולבטל האמת ובכח נלחמים עמו עם כל זה האמת נשאר במקומו. והפך זה לשון שקר אין קיום לשקר, וזה שאמר ועד ארגיעה לשון שקר, כלוי השעור היותר קטן שאפשר לומר עליו דהיינו עד יום או חצי יום, ארגיע לשון שקר לשון שבירה כמו רוגע הים וגליו שישבור לשון שקר וכן הרבה, וכך פי' הכתוב ועד ארגיעה לשון שקר הזמן היותר קטן שאפשר לומר עליו עד כך וכך שהוא קצר מאד יהיה נשבר לשון שקר

❖ שלש הכתות של הרמב"ם

אמת חותמו להודיע כי הוא אחד

נתיבות עולם נתיב האמת פרק א

ובפרק במה בהמה (שבת נ"ה, א') ובפרק בא לו (יומא ס"ט, ב') אמר ר' חנינא חותמו של הקדוש ברוך הוא אמת ע"כ. ודבר זה צריך ביאור למה חותמו של הקדוש ברוך הוא אמת ולא שאר מדות משאר תוארים אשר יתוארו אל השיי. ויש לפרש כי לכך חותמו של הקדוש ברוך הוא אמת מפני שהוא יתב' אחד ואין שני ולפיכך חותמו של הקדוש ברוך הוא אמת, כי אין דבר שהוא אחד רק האמת הוא אחד, ואי אפשר שיהיה האמת שנים שאם תשאל על האדם מה זה, הנה אם אתה אומר שהוא בהמה או חיה או עוף וכל

הדברים אשר אתה אומר עליו הכל הוא שקר, והם רבים עד שאין קץ ואין תכלית אל השקר, ואלו האמת הוא אחד שהרי הוא אדם ולא ד"א, א"כ האמת הוא אחד, וכן כל דבר שקר הוא הרבה והאמת הוא אחד. וכן משמע מדברי הפיוט שתיקן בפיוט ר"ה אמת חותמו להודיע כי הוא אחד, הרי לך כי לכך אמת חותמו של השיי להודיע שהוא אחד.

הגר"י זילברשטיין על הגר"י אברמסקי זצ"ל:

"...פעם אחת שאל דודי הגאון ר' חיים יעקב לוי הרב דפרדס חנה (שהיה תמיד הג"ר ברוך בער זצ"ל) בהא דאמרו חז"ל "חותמו של הקב"ה אמת" דאמאי לא הוזכרו גם שאר מידותיו ית' כגון ענותנותו ורחמי וכו' רק מדת האמת? ותיירץ על זה מר דודי כי אם נמצא אחד שהוא עניו יותר מהשני, עדיין יחשב גם הראשון לעניו, אבל בנוגע למדת האמת אם יש מי שמדבר יותר אמת ממנו נמצא שהוא בגדר שקרן, ואצל הקב"ה הוי אמיתותו האמת השלם שאין לך אמת יותר ממנו, ע"כ דבריו.

בראשית רבה פרשה ה פסקה ח:

א"ר סימון בשעה שבא הקב"ה לבראות את אדם הראשון נעשו מלאכי השרת כיתים כיתים וחבורות חבורות מהם אומרים אל יברא ומהם אומרים יברא הה"ד (תהלים פה) חסד ואמת נפגשו צדק ושלוש נשקו חסד אומר יברא שהוא גומל חסדים ואמת אומר אל יברא שכולו שקרים צדק אומר יברא שהוא עושה צדקות שלום אומר אל יברא דכוליה קטטה מה עשה הקב"ה נטל אמת והשליכו לארץ הה"ד (דניאל ח) ותשלך אמת ארצה אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבון העולמים מה אתה מבזה תכסיס אלטיכסייה שלך תעלה אמת מן הארץ הדא הוא דכתיב (תהלים פה) אמת מארץ תצמח רבנן אמרי לה בשם ר' חנינא בר אידי ורבי פנחס ורבי חלקיה בשם רבי סימון אמר מאד הוא אדם הה"ד וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד והנה טוב אדם ר' הונא רבה של צפורין אמר עד שמלאכי השרת מדיינין אלו עם אלו ומתעסקין אלו עם אלו בראו הקב"ה אמר להן מה אתם מדיינין כבר נעשה אדם:

בן אדם עלה למעלה עלה

שמונה קבצים / קובץ א / קפד.

קפד. מי שאין נפשו משוטטת במרחבים, מי שאינו דורש את אור האמת והטוב בכל לבבו, איננו סובל הריסות רוחניות, אבל אין לו ג"כ בנינים עצמיים. הוא חוסה בצילם של הבנינים הטבעיים, כמו השפנים שהסלעים הם מחסה להם. אבל האדם, מי שנשמת אדם באמת בקרבו, נשמתו לא תוכל לחסות כ"א בבנינים שהוא בונה בעמלו הרוחני, שאינינו פוסק תמיד מעבודתו הזריזה.

חדריו / לעבד עבודת ד'

אם אני מכרח להיות איש ריב לכל העולם, מצד הנטיה של האמת העמקה שבנפשי, שאינה סובלת שום הטיה של שקר, אי אפשר לי להיות איש אחר, וצריך אני להוציא מן הכח אל הפעל רק את יסודות האמת העקריים הצפונים ברוחי, בלא שום התחשבות עם מה שחושב העולם בכל הסכמותיו. זהו הפתגם של דורש האמת, המתעורר בגבורתו העליונה. זאת היא גבורת עולם המקושרת עם גורל הנצח של ישראל, האזור בגבורה.

❖ לא תגורו מפני איש – בעמדה נפשית הפנימית שלנו

בלי אמת אין כלל עולם הזה

קדושת לוי פרשת בראשית:

במדרש (בראשית רבה ח) בשעת בריאת העולם אמת אמר אל יברא מה עשה הקדוש ברוך הוא השליך אמת ארצה שנאמר (תהלים פה, ב) אמת מארץ תצמח. הכלל כי האדם שהוא שקרן אינו יכול לעסוק אפילו בזה העולם בעסקי העולם הזה, כי מי שהוא שקרן אינם רוצים לעשות עמו אפילו משא ומתן ולדבר עמו ובאמת בשאר מצות אפילו כשאדם אינו מקיים חס וחלילה אף על פי כן יכול לעסוק בעסקי זה העולם ובאמת למה כן שבלא אמת אינו יכול לעסוק אפילו בעסק העולם הזה ולא כן בשאר מצות. הכלל, כי האמת הוא מדרגה גדולה ואינו בא בנקל ואם היה באפשרי לעולם להתקיים בלא האמת לא היה האדם מעורר עצמו לבא אל האמת ולא היה עושה שום דבר לבא אל מדרגת האמת ולזה עשה השם

יתברך שבלא אמת לא יכול להתקיים אפילו בעסקי העולם הזה בכדי שעל ידי זה יעורר עצמו לבא אל האמת בעבודות הבורא יתברך וזהו השליך אמת ארצה, שגם בארציות לא יתקיים בלא אמת ודו"ק:

כמה זמן לומדים לתואר – איש אמת?

שפת אמת לפרשת שופטים שנת תרל"ט:

שופטים ושי' תתן כו' היא הבטחה ג"כ שביד איש הישראלי למנות עי"ע שופט ושטר. כמ"ש בדרך שאדם רוצה לילך. ויש מי שרוצה להשיג האמת. וגם מי שאין בו דעת שלימה ורוצה להיות נכפף בעי"כ. גם בדרך זה מסייעין לאדם. וזה פי' שופטים ושטרים. והעיקר לבקש את האמת. כמ"ש צדק צדק תרדוף. וכן ג"כ בשקר כתיב מדבר שקר תרחק. ושמעתי ממו"ז ז"ל שהגיד בשם הרב מפרשיסחא ז"ל שלא מצינו הרחקה בשום איסור בתורה רק חכמים תיקנו סיג. זולת בשקר. התורה עצמה אמרה תרחק. להראות חומר האיסור עכ"ד. וכמו כן מצינו כאן באמת צדק צדק תרדוף מה שלא מצינו במ"א. כי הוא יסוד הכל. וכתוב תרדוף. והיינו כי א"י לבא לגמרי לאמיתות האמת בעלמא דשיקרא. לכן לעולם יש לרדוף אחר הצדק לידע כי עדיין אינו מוצדק כראוי. וכשרודפין הצדק בעוה"ז משיגין אותה בשלימות בעוה"ב. וז"ש למען תחיי וירשת שהוא רמז לעוה"ב עולם שכולו חיים:

עולם של אמת ושקר לעומת עולם של טוב ורע

ספר מורה הנבוכים חלק א פרק ב

הקשה לי איש חכם זה לו שנים קושיא גדולה, צריך להתבונן בקושיא ובתשובותנו בפירוקה. וקודם שאזכור הקושיא ופירוקה, אומר כי כבר ידע כל עברי כי שם אלהים משתתף לשם ולמלאכים ולשופטים מנהיגי המדינות (פרק ז' חלק ב'), וכבר ביאר אונקלוס הגר ע"ה והאמת מה שבארו, כי אמרו והייתם כאלהים יודעי טוב ורע, רוצה בו הענין האחרון, אמר ותהון כרברביא. ואחר הצעת שתוף זה השם, נתחיל בזכרון זאת הקושיא. אמר המקשה, יראה

מפשוטו של כתוב כי הכוונה הראשונה באדם שיהיה כשאר בעלי חיים שאין שכל לו ולא מחשבה, ולא יבדיל בין הטוב ובין הרע, וכאשר המרה הביא לו מריו זה השלמות הגדול המיוחד באדם, והיא שתהיה לו זאת ההכרה הנמצאת בנו אשר היא הנכבדת מן העניינים הנמצאים בנו, ובו נתעצם. וזה הפלא שיהיה עונשו של מריו תת לו שלמות שלא היו לו והוא השכל, ... ושמע עניני תשובתנו. ... כי השכל אשר השפיע הבורא על האדם, והוא שלמותו האחרון הוא אשר הגיע לאדם קודם מרותו, ובשבילו נאמר (וצוה) בו שהוא בצלם אלהים ובדמותו, ובגללו דבר אתו וצוה אותו כמו שאמר ויצו ה' אלהים ולא תהיה הצואה לבהמות ולא למי שאין לו שכל, ובשכל יבדיל האדם בין האמת והשקר, וזה היה נמצא בו על שלמותו ותמותו, אמנם המגונה והנאה הוא במפורסמות לא במושכלות, כי לא יאמר השמים כדוריים נאה, ולא הארץ שטוחה מגונה, אבל יאמר אמת ושקר. וכן בלשונו יאמר על הקושט ועל הבטל, אמת ושקר, ועל הנאה והמגונה, טוב ורע. ובשכל ידע האדם האמת מן השקר. וזה יהיה בעניינים המושכלים כלם. וכאשר היה על שלמות עניני ותמותם, והוא עם מחשבתו ומושכליו אשר נאמר בו בעבורם ותחסרהו מעט מאלהים, לא היה לו כח להשתמש במפורסמות בשום פנים ולא להשיגם, עד שאפילו הגלוי שבמפורסמות בגנות, והוא גלוי הערוה לא היה זה מגונה אצלו, ולא השיג גנותו. וכאשר מרה ונטה אל תאוותיו הדמיוניות והנאות חושיו הגשמיות, כמו שאמר כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעיניים, נענש בששולל ההשגה ההיא השכלית, ומפני זה מרה במצוה אשר בעבור שכלו צוה בה, והגיע לו השגות המפורסמות ונשקע בהתגנות ובהתנאות, ואז ידע שיעור מה שאבד לו ומה שהופשט ממנו ובאיזה ענין שב. ולזה נאמר והייתם כאלהים יודעי טוב ורע, ולא אמר יודעי שקר ואמת, או משיגי שקר ואמת, ואין בהכרחי טוב ורע כלל, אבל שקר ואמת. והתבונן אמרו, ותפקחנה עיני שניהם וידעו כי ערומים הם, לא אמר ותפקחנה עיני שניהם ויראו, כי אשר ראו קודם הוא אשר ראו אחרי כן, לא היו שם סנורים על העין שהוסרו, אבל נתחדש בו ענין אחר, שגינה בו מה שלא היה מגנהו קודם. וכו"ו.

בראשית פרק ב

(ט) ויצמח ד' אלהים מן האדמה פל עץ נחמד למראה וטוב למאכל ויעץ החיים בתוך הגן ויעץ הדעת טוב ורע:

בראשית פרק ב

(כה) ויהי שנייהם ערומים האדם ואשתו ולא יתבששו:

בראשית פרק ג

(א) והנחש היה ערום מכל חית השדה אשר עשה ד' אלהים ויאמר אל האשה אף כי אמר אלהים לא תאכלו מפל עץ הגן: (ב) ויתאמר האשה אל הנחש מפרי עץ הגן נאכל: (ג) ומפרי העץ אשר בתוך הגן אמר אלהים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו פן תמתו: (ד) ויאמר הנחש אל האשה לא מות תמתו: (ה) כי ידע אלהים כי ביום אכלכם ממנו ונפקחו עיניכם והייתם כאלהים ידעי טוב ורע: (ו) ויתרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים ונחמד העץ להשפיל ויתקח מפריו ויתאכל ויתן גם לאישה עמה ויאכל:

ספרנו בראשית פרק ב פסוק ט

(ט) ... טוב ורע. לבחור הערב אף על פי שיזיק, ולמאוס הבלתי ערב אף על פי שיועיל:

- ❖ כשהאינטרס מתהדר באצטלה ערכית
- ❖ כמה פעמים אנחנו מרמים את עצמנו? מתרצים תירוצים מזויפים?
- ❖ יסוד תנועת המוסר הוא בקשת האמת וזה דורש ח"ן

חשוקי חמד בבא קמא דף כז עמוד ב

"פעם חיפשו עשירי למנין לחזו"א, מצאו שם אחד שאמר שהבטיח למישהו להפגש עמו בשעה שתיים, ואם יצטרף למנין יאחר את הפגישה, אמר החזו"א שלא יצטרף אלא ילך לפגישה, ואחד הנוכחים התפלא על פסק זה, אמר החזו"א: אילו היינו יודעים את מעלת האמת לא היינו מתפלאים על הפסק.